

Miklósi László: A jegenye

Cudar egy vihar volt. Először csak a szél bucskázott át a dombokon, majd porfelhőbe burkolózott a táj. Házcsonkok közt süvítve kapaszkodott a marhák kötelébe. Azok meg egykedvűen fordították hátat a viharnek. A gyerek megriadva kapaszkodott az öreg rongyaiba, követve őt a bucka bejáratához. Mire becsukódott mögöttük a földbevált odú bejárata, megérkezett a mennydörgés is. Korán jött az este. Az ajtónak használt faköteg hézagain be – bevillant a villámok fénye, majd egyre gyorsabban követte azokat mennyei robaj. A nedves föld szaga keveredett a mosatlan, izzadságszagú rongyokéval, mégis biztonságosnak tűnt a lyuk. Összebújtak a nyirkos szalmán, meg – meg rezzentek a fényességet követő dübörgésre. Az egyik nagyon élesre sikerült. A gyerek riadt nyögésére az öreg csak ennyit mondott:

- Valamit akar velünk az Isten!

A következő néhány órára elült a vihar. A párából duzzadó melegben mindketten elszunnyadtak. A csend ébresztette mindkettőjüket. Az öreg kinyomta az ajtót, kitolta a gyereket rajta, majd hunyorogva mérte fel a vihar pusztítását. A jószágok békésen pihentek, szárították ázott bőrüket a felfelé siető nap sugarában. A hajnali párában kirajzolódni látszott az egykori falu körvonala. Falmaradványok tagolták a rónaságnak ezt a részét. Az öreg körbenézett, mert hiányzott valami a tájból, majd ideges lépteit felpörgetve a romok közé rontott. A fiú figyelte egy darabig, majd értetlenül utána sietett. Az egykori templomig szaladt az öreg. Megmerevedett. Szemét az égnek emelve morgott valamit, amit miértnek is lehetett érteni. Azután széles sávban könnyek patakzottak végig az arcán. Teste tartása gyengévé lett, kettőt lépett előre, majd térdre rogyott. A gyerek akkor ért oda. Az öreg kezei egy kettétört fa csonkját simogatták. A fa üszkös kérgén nyugodott az öreg keze, könnyei a kormot terelték a gyökerek felé. A fa nagyobbik törzse az egykori templom oldalfalát döntötte az oltár valaha volt helyére, zöld koronával takarva be a Szent Kereszt emlékét. Most értette meg az éjszakai dübörgés okát. Az úr haragja kettétörte a táj egyetlen, még élő ormát, a jegenyét.

Az öreg a csonkot ölelte, bár hárman is kevesen lettek volna, hogy körülfogják. A fiú közelebb lépett, kicsiny kezét a remegő öreg vállára tette, mire az odafordította arcát.

- Elszámolni valója van velem Istennek! Már sokadszor...

A fiú értetlen arccal figyelte az öreget, nem szólt, de tekintete óriási kérdésként terpeszkedett közéjük.

- Apám! Ez csak egy jól megtermett jegenye! – suttogta félénken – Egy jegenye volt...

Az öreg megfordult. Tekintete végig pásztázta a gyerek arcát, átszaladt repedezett tenyerére, majd az égboltra siklott. A pillanatnyi harag oldódni látszott. Ekkor döbönt rá, hogy ez a gyerek nem ért semmit, nem tud semmit és nem képes őt megérteni, ha a miértekre nem talál magyarázatot. Lassan felállt, kérges kezét a fiú fejére emelte, megsimogatta és vállán nyugtatva kezét a marhákhoz indultak. Miközben a harapnivalóhoz készülve száraz ágakat kerestek, az öregnek megeredt a nyelve.

- Ez egy nagyon régi történet. Lassan 53 év telik el már azóta.

Szemei bepárásodtak, ahogy ezt a mondatot kiejtette. Zsíros haját hátra simította, aprót köhintett, majd száraz szalmára hintette két tűzkövérről a szikrát. A felfutó füstcsík adott időt könnyei lenyelésére, majd a vékony ágak halk ropogása közben kezdett bele a történetbe:

A faluban akkortájt már nem sokan laktunk. Mindössze 8 család. Én is a szüleimtől tudom.

Az egyik házban a még lakhatók közül Jánosnak és Júliának született akkortájt fia. A fiú a csendbe burkolózott. Így mondták, hiszen nem beszélt és állítólag nem is hallott. A fiú szépen felcseperedett, magas, de vékony lett 10 éves forma korára. A falu együgyűnek tartotta, magasságáról kapta a Jegénye nevet. Sokan kigúnyolták, sokan sértően szánták, nem is sikerült neki elismerést szereznie munkával, inkább csak megtűrték maguk között.

Találtak neki elfoglaltságot, néhány bárányt terelgetett nap mint nap a falu határában. Tekintetével beszélt az állatokhoz, közöttük érezte magát biztonságban. Gyakran szaladgált a kihajtott csikókkal, gyorsaságának köszönhetően hamar beterelte a reá bízottakat.

Korán került árvaságra. Az egyik napon az anyja a tűzhelynél dolgozott, amikor a ruhának nevezett rongy szikrát fogott, majd a helyiség sarkában bekészített friss ágynak való szalma kapott tőle lángra. Az udvaron fát hasogató János már csak a tető vörösessárga lobbanását észlelte, berohant a házba, hogy mentse, ami menthető. Ekkor már több öles láng nyalta a tetőt. A faluból a szomszéd István és öccse Béla rohant segíteni, de a kútból vizet már nem lehetett annyit kihúzni, a tető meg reccsent egyet és rászakadt Jánosra és Júliára. Alig lehetett a testüket felismerni. Béla fia Endre rohant ki a rétre Jegényéért, mire visszaértek, már csak üszkös gerendák és két kiterített test fogadta a fiút.

Nem voltak könnyei, nem olvashattunk a tekintetében, nem ült ki kétségbeesés az arcára. Állt csak némán, egykedvűen, gondolatai valahol messze jártak, a falu lakosságában megerősítve a véleményét, hogy együgyű ez a Jegénye.

Gondoskodni nem tudott magáról, minden nap másnál kapott valami étel félét. Az időjárás hamarosan hidegre fordult, szállásról is kellett volna gondoskodni Jegenyének. A fiú eleinte a templomban keresett menedéket, de a hideg óriási kihívást jelentett. Misét, szertartást már rég nem tartottak ott, az utolsó plébános halála után a templom kapuját becsukták, már a rajta lévő reteszt sem tolták rá, így Jegenyének egyedül kellett szembenéznie Istennel. A hideg nagyobb úrnak bizonyult a falon megfakult képeknél is. Jegenye inkább a lovakat, marhákat és juhokat rejtő istállóba költözött. A szalmán volt hely bőven, reggelente kapott egy – két ibrik tejet, de amerre a faluban járt, némi ennivalóhoz is jutott. Néha megpróbált betekinteni az ablakokra kifeszített hártványon, kereste a kapcsolatot az emberekkel. Ez nem annyira kapcsolat, mint inkább szájalom volt, de a falu elfogadta, hogy köztük él Jegenye.

Az idő kifelé sietett már a télből, amikor az egyik kis házban világra jött egy gyermek. Ritka ünnep volt ez, hiszen a faluban régen nem jött már gyermekáldás. A szülők a széltől is óvták a picit, hangja zeneként olvadt az éjszaka csendjébe. Meg a farkasok szavába...

Az istálló szalmáján fekvve egyszer arra lett figyelmes Jegenye, hogy az egyik fagerenda megrepeg. Először félve bújt mélyebbre a szalmába, de a kíváncsiság legyőzte a félelmét. Odakúszott a gerendához és kikémlelt mellette. Egy hatalmas szempár nézett vissza rá. Rémulten ordított volna, de nem jött ki most sem hang a torkán. Az állat búze csavarta az orrát, keze egy fadarab után kutatott, majd végre sikerrel járt. a botot óvatosan kitolta a résen és nagy erővel hirtelen az állat testébe tolta.

Az először megijedt, hátra ugrott. Ekkor látta meg a szempár tulajdonosát. Egy jól megtermett farkas volt. Csepegő nyála és vicsorgó fogai félelemmel töltötték el. Látott már állattetemeket a birkák legeltetésekor, de most döbben rá, mekkora és milyen veszélyes ellenféllel találkozott. Az állat a fájdalomtól felüvöltött, majd habzó szájjal próbált a résen visszatámadni. Sikertelenül. Társai vonításukkal betöltötték az éjszakát.

Másnap kézzel – lábbal mutogatva próbálta felidézni találkozását a farkassal a falu férfi tagjainak. Eleinte kinevették és kigúnyolták, de Béla odakísérte az istállóhoz, ahol egyértelmű bizonyítékként tanúskodtak a lábnyomok. A nap hátralevő részében megerősítették a tartóoszlopot, két támasztógerendát építettek a bejárathoz, az ablaknyílásokat belülről megtámasztották.

Már olvadtak a jégcsapok, amikor sötétedés előtt is hallani lehetett a kisebb farkascordák hangját. Nem volt mit enniük, egyre közelebb merészkedtek a falu megmaradt házaihoz. Már a madarak sem voltak mindig biztonságban. Az alacsonyabban nyugvó fészkeket is levadászták.

Az új tavaszban Jegenye először próbálta kihajtani a birkákat az egyre zöldülő rétre. Vastag botot keresett magának, hogy védekezhessen, ha megtámadnák. Nem várta meg az alkonyt, mindig világosban tért vissza. Fülére nem támaszkodhatott, így figyelte az állatok és madarak viselkedését, menekülő nyulak, néha őzek mozgását. Megnyúltak a nappalok, így estefelé sokat időzött az újszülött faragott bölcsője körül.

Az emberek nem látták szívesen. Az istálló szaga a bőrébe ivódott és mérhetetlen büzt hurcolt magával. Az ételt, amit szánalomból juttattak neki, már csak kitették a köcsögfára. A picit is egyre távolabbról szemlélhette és nem értette, miért rekesztették ki a falu közösségéből. Sokszor betért a templom 4 fala közé, nézelődött, próbálta kivenni a falra festett képek körvonalait, szemét végig sétáltatta az egykor oltárként használt félköríves fal repedésein. Az egykori harangkötél foszlányai lógtak, lengedeztek a huzatos ablaknyílások előtt.

Az egyik napon ismét rájuk szabadult a tél. A templom kapujától az istálló felé tartott, amikor két izzó szempárra lett figyelmes. Láta már ezeket a szemeket, tudta vicsorgó éles fogak is tartoznak hozzájuk. Gyorsabbra vette lépteit és idegesen tekintett körbe. Csak a gyorsaságában bízhatott. A jeges sárban szaporábban lépteit, majd futásnak eredt. A tompa puffanásokat ugyan nem hallhatta, de érezte, hogy az élete forog kockán. minden erejét beleadva elérte az istálló ajtaját. A felcsapódó retesz, mögötte a biztonság sejlett, mégis kiverte a veríték, mert meztelen bokáján egy pillanatra megérezte a farkas nyálas bundáját. Sebesülést nem okozott, de fokozott óvatosságra intette.

A következő reggeleken már a félelem is társává lett. Figyelte, nincs – e izzó szemű kísérője, minden bokor mögött ellenséget sejtett. Az újabb olvadás megint lehetővé tette a nyáj kihajtását. Vigyázott és figyelt. A legutóbbi eset óvatossá tette. Az óvatosság azonban a magányosságot is kidomborította. Kivel tudna kommunikálni az állatokon kívül? Ki segítene, ha támadás érné. Hiába dolgozik négy férfi is a szérűn, hiába szántanak, ha nem tud jelezni nekik. Azok meg messze elkerülik. Nem csupán a szaga miatt, együgyűsége pecsétként nehezedik rá. Éberem terelte állatait már a harmadik napon, amikor varjak gyors keringésére lett figyelmes. A varjak kisebb csapatokban köröztek, a kör a falu felé forgott. Azután kisebb madarak repültek fel, majd rémült nyulak szaladtak széjjel. A jelzés félreérthetetlen volt. A falu újra veszélyben van.

Gyorsan összeterelte a juhokat, hogy előbb érjen az istállóba. Lépéseit már – már futva tette meg. Az istálló ajtaja nyitva volt, ahogy reggel hagyta. Botjával nógatta a bóklászó jószágot, de a szél segített rajtuk. Az állatok is megéreztek a veszély és vágtaban értek az istállóba.

Ellenőrizte, rendesen zárva – e az ablak, majd szénát dobott az állatoknak, azok egymáshoz bújva terültek el rajta, hangjukat is elfojtva félelmükben.

Jegenyé megmarkolta a botot és a faluba sietett. Jelezni akarta Bélának a veszélyt. Sötétedni kezdett, a korai hold sarlója megcsillant a tócsák tükrén. Valami furcsa érzés vett rajta erőt. Úgy érezte, nincs egyedül, valaki figyel. Gyorsan körültekintett, de nem látott semmi különösét. Próbálta a saras utat szemügyre venni és ekkor meghűlt benne a vér. A lábnyomok. Frissen haladtak a jól ismert farkas lábnyomok a falu irányába. Próbálta megállapítani, hányan lehetnek, elégedetten vette tudomásul, a toportyán egyedül érkezett. A nyomok mélységéről ítélve jól fejlett példányt sejtett. Meggyorsította lépteit. Távolban vonítás hangzott, az est próbált egyre mélyebbre nyújtózni. Libabőrzött a karja. Nem a hidegtől, arra most nem volt idő gondolni, inkább a harag, a düh, az idegesség. A szél az arcában kapott és ekkor megérezte a közelségét. Orrában megőrizte a farkas nedves bundájának bűzét, ez köszönt vissza a szél hullámain.

Tudta, itt van, közel. Figyeli őt, lesben áll, vagy vadászik. A szél az arcába fúj, ez előny. Jegenyé érzékelte előbb az állatot. Ebből kell előnyt kovácsolni. Megmarkolta a botot és szemével az egyre sötétedő utat bámulta. Egyszer csak a házak körvonalalaiból valami kivált. Egy árnyék siklott keresztül az úton, majd a házak mögött elő – előbújva menekülőre fogta. Jegenyé állt és nézte, majd gyors mozdulatokkal próbált a közeledő árnyék elé kerülni. Az árnyéknak nem farkas feje volt, hanem valami furcsa, alaktalan. A test körvonalai élesek, de a fej... Bevillant a megoldás. Valamit visz a szájában. Házak közül jött, jószág nem lehetett. Felgyorsította lépteit, most már futva próbált elé kerülni.

Futás közben megcsúszott és a hátára esett. Pont akkor ért a farkas is oda. Szikrázó szempár mérte fel a helyzetet. Az állat a meglepetéstől megtorpant, így Jegenyé szemügyre vette a szájában levő dolgot. Egy gyolcs köteg. Egy kerekre formált köteg, ez a...

Düh borította el a felismerés pillanatában. A gyolcsban van valami. Egy gyerek. Ez a gyolcsköteg pihent a faragott bölcsőben, az éhes farkas ezt szemelte ki prédául. Vad elszántság lett úrrá rajta. Hirtelen két kezével kapott a köteg felé. Kezéből kihullott a bot, de a meglepetés az állat szájából kiszabadította a csomagot. Az anyag elveslett, de kezében tartotta a gyermeket.

A farkas ebben a pillanatban felfogta, hogy elveszítette a prédát és azonnal ellentámadásba lendült. Hirtelen mozdulattal Jegenyé keze felé kapott. Éles fogai a hüvelykujjába hasítottak. Jegenyé másik kezébe vette át a valószínűleg sírástól reszkető csomagot és miközben próbált feltápáskodni, vérző kezével a farkas pofája felé csapott. Az ütés talált, de szúrós fájdalom hasított a karjába. Szeme a földre hullt botot kereste, közben sikerült talpra ugrania. Az állat

meglepődött az ütéstől, pillanatokkal később a világító szempár már vérben forgó ellenféllé változott. A farkas támadni készült, mellső lábait a földhöz lapította, fogai vicsorítva fejét leszegte. Ekkor pillantotta meg a botot.

Az állat ebben a pillanatban elrugaszkodott. Jegenye hirtelen lehajolt és ezzel a lendülettel felkapva a botot, óriásit suhintott a levegőbe. A mozdulat fennakadt az állat gerincén. A bot azonnal kettétört, az állat mozdulatlan testként zuhant a sárba, majd lassú, de sikertelen kísérletek tett az újbóli támadásra. Végtagjai már nem engedelmeskedtek, gerincéből kis patakban szivárgott a vére.

Jegenye a szétforgácsolt botra nézet, majd a másik kezében nyugvó gyermekre. Hallani nem hallotta, de belsője azt súgta, keservesen sír az ijedt gyermek. Eldobta a botot és felnézett a falu felé, ahová a gyerek tartozott. Az egyik ház előtt fáklyaszerű fény csóváját látta ide - oda mozogni, mintha keresne valamit. Maga elé tekintett és meghűlt benne a vér. Apró lámpások közelítettek párban felé. rögtön megértette, ezek nem a biztonság lámpásai, hanem szikrázó, veszélyt rejtő fények. A házak közül több és több lámpás bukkant elő, mind párban és fokozatosan közelítve.

Gyors körbepillantás, az istállót már nem érheti el. A házak közé nem mehet, egyetlen lehetséges cél a templom. Ha beér, biztonságban van. Csak el ne csússzon, el ne essen addig. A háttérben korábban mozgó fény már megháromszorozódott, de egyhelyben állt. A gyerek hiányát felfedezték és azon tanakodtak, mit tegyenek, merre induljanak. Milyen jó lett volna egyet kiáltani, jelezni, hova kell a segítség.

Már a lába jelentette az egyetlen segítséget. Nekiiramodott. Felsejlett előtte a fiatal csikó, akivel még apja biztatására futott versenyt. Maga mögé pillantott. Egyre nagyobb világító pontok követték, egyre közelebb kerültek hozzá. Már tisztán kirajzolódott a templom kapuja, magában lejátszotta, hogyan tudja egy pillanat alatt kinyitni és magára rántani. Akkor biztonságban van.

Egyik kezével előre nyúlt, megszorította a retesz és nagyot rántott rajta. Ekkor érezte az első zsibbadást a bokája fölött, majd melegség futott végig a bokáján. A lendülettől a másik kezében levő csomagot belendítette a nyíló ajtórésen és utána indult. Ekkor újra zsibbadást érzett, most a vállában és a nyakán.

Tudta, hogy elveszítette a csatát. Bokája fölött most hasított bele az éles fájdalom, keze a nyakához kapott, ahonnan már sugárban ömlött a vére. Lassan elsötétült minden, aléló feje a templom kapujának csapódott és bezárta azt. Még utoljára, mintha emberi hangokat hallott volna, majd kiszolgáltatottan tűrte a test a farkasok újabb és újabb marását. A vérfürdőnek a fáklyákkal, villával és kapával érkezők vetettek véget. Jegenye teste mellett öt farkas fejezte

be földi útját. A csendben halk gyereksírás tört utat, egy könnyeivel küszködő édesanya előtt feszítették fel a templom ajtaját. A gyermeknek az ijedtségen kívül nem történt baja.

Jegenye teste fölé először Béla hajolt. Véres arcán lezárta szemeit és könnyeivel adózott a falu hősének. A csend gyermeke visszatért a csendbe. A templom egykori asztalára fektették, testét tisztára mosták. Másnap a templomkert férfi oldalán a templom falához legközelebbi helyen helyezték örök nyugalomra. Másnap reggel a gyermek édesanyja egy facsemetét ültetett a templom mellé, egy jegenyét.

Hamarosan csak ez az egy család maradt a faluban. Mindenki elhalt vagy elmenekült. A földművelés helyett az úr marháit legeltették, s tovaszállt ez apáról fiúra.

Az öreg elhallgatott.

A levesféle kellemes illata ébresztette újra a valóságba a gyereket. Nem hallotta még apját ennyit beszélni. Nemrég, amikor megtudta, hogy anyja a szüléskor meghalt, úgy gondolta, hagyja, hadd őrizze az öreg a titkokat. Az öreg egykedvűen kanalazta a forró levest, a gyerek mohó falatokkal előbb végzett. Nézte az öreget, egyik pillanatról a másikra nagyobb és nagyobb tisztelet ébredt benne iránta.

Ebben a pillanatban cseréptáljába hullott a fából faragott kanál. A gyerek felnézett és megértette a reggeli eseményeket. Megértette végre, hogy egy kapcsolat szakadt meg az öreg és szülei között azáltal, hogy a vihar kettétörte az a jegenyét, amit az öreg édesanyja, az ő nagyanyja ültetett a templom mellé.